

Професійна Освіта

Технична термінологія

ПРИЙНЯТА

Технично-Термінологічною Комісією при
Департаменті Професійної Освіти М. Н. О.

Випуск II.

ЗАЛІЗОБЕТОН.

Технична термінологія

ПРИЙНЯТА

Технично-Термінологічною Комісією при
Департаменті Професійної Освіти М. Н. О.

Випуск II.

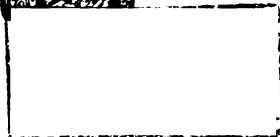
ЗАЛІЗОВЕТОН.

Ред. Т. Секунда.

КИЇВ 1919.

А.

Анкеръ, якорь—якорецъ, *якірь* *).

Аппаратъ для встряхиванія—прилад до струшування.

Арматура двойная—подвійне озброєння (арматура).

Арматура діагональная—косинне (косе) озброєння.

Арматура желѣзная—залізне озброєння. залізни прутьи.

Арматура поперечная—поперечне озброєння, розкладові прутьи або рознологові прутьи.

Арматура продольная, работаючіе прутья (стержни). стержни (путья) сопротивленія — головні прутьи, подовжніе (поздовжне) озброєння.

Арматура спиральная—кручанкове озброєння

Армировать—озброювати.

Армированная, пустотѣлая балка—озброєний дутчастий брус (белька).

Б.

Бадья—цебер, кибель, (кадіб).

Бадья съ откиднымъ дномъ—цебер, з відкидним дном, або днищем.

Башмакъ [ован]—наконечник [палі].

Бетонъ—бетон.

Бетонъ съ гравіємъ—жорстковий бетон, бетон з рінню.

Бетонъ жирный—масний бетон.

Бетонъ кирпичный—цегляний бетон.

Бетонъ легкий—легкий бетон.

Бетонъ тѣщій—пісний бетон.

Бетонъ шлаковый—жужеличний бетон.

Блиндажная стѣна—мур для прикраси, облицовковий мур.

Бочка—бочка, барилло.

Бочка нормальная—звичайна бочка, нормальна бочка.

Брезентъ—брезент.

*) Наголоси зазначено курсивом.

Броня угловая — охоронний наріжник.

Бюгеля скрещивающіеся (хомуты) — перехресні стремена.

Брусонъ рамы брусонъ рами.

В.

Ватерпасъ — поземниця, середвага.

Валекъ, колотушка, шлепа — плескач.

Валуны — кругляки.

Вещество связывающее — вязна матерія.

Винтъ установочный — уставна шруба.

Вліяніе температуры — вплив теплотности. (температури).

Водонепроницаемый — водощільний, водонепропускний.

Вода химически связанная — хемічно звязана вода.

Воротъ съ бадьями — коловорот із цебрами.

Время схватыванія — час вязання. час тужавіння.

Въ порошокъ — в порошок.

Выправка желъза — підготовка заліза.

Выравнивать по шнуру — рівняти на шнур.

Г.

Гальна — галька, рінь.

Гидравлическій — водотвердний, гидравлічний.

Гидравлическій добавонъ, цементка — водотвердна примішка, гидравлічна примішка.

Гидратизировать — гидратизувати.

Гипсъ — гіпс, любастер.

Гніеніе — гниття.

Головка рельса — головка рейки.

Гнуть желъзо — гнути залізо.

Гнуть желъзо на горячо или въ горячемъ состояніи — гнути залізо на гаряче.

Гнуть желъзо на холодно или въ холодномъ состояніи — гнути залізо на холодно.

Гнъздо — гніздо

Гравій — рінь, жорства.

Грохотъ — сортувальне решето, дармой.

Д.

Дно балки — дно скриньки для бруса (сволока).

Доска — дошка.

Доска вставная — вставна дошка.

Доска или подкладна съ шипами—дошка з шпениками [для загинаня залізних прутів].

Доска строганная—гембльована дошка.

Доска цементно-бетонная—цементово-бетонвий циль.

Ж.

Жельзо, желѣзныя части—залізя.

Жельзобетонъ — залізо-бетон.

Жельзо бимсовое, желѣзо „бульба“—залізо-гриб, залізо „Бульб“.

Жельзо волнообразное — хвилясте залізо, хвиляста бляха.

Жельзо желобчатое—ривчакувате залізо, залізо U.

Жельзо квадратное—квдратове залізо.

Жельзо ковное—кувальне залізо.

Жельзо круглое — кругле залізо, вібле залізо.

Жельзо литое—лите залізо.

Жельзо полосовое—залізо стягове, стяга (штабове залізо).

Жельзо сварочное—сногрівне залізо.

Жельзо сортовое (фасонное)—обрисове залізо, фасонове залізо.

З.

Заводъ одинъ или одна порція бетона — один заміс бетону.

Заглаживать — гладити, вигладжувати.

Зазоръ—гудлянка, люз.

Закрѣпить стѣну анкерами — звязати мур якорцями, закорити мур.

Закрѣплять въ основаніи или фундаментъ—засилувати (зміцняти, закріпляти) в селитві, або в хундаменті, або в підмурах, або в основі.

Защита желѣзныхъ свай—охорона залізних палъ.

И.

Известь—вапно, вапна.

Известь воздушная—вапна, що тужавіє на повітрі.

Известь гидравлическая—водотвердна вапна (гидравлічна вапна).

Известь кремневая — кремінна вапна.

Изгибъ боковой—боковий угин.

Испытаніе — дослід (фр. épreuve) проба (фр. essai).

Ж.

Камни больше—брилія.

Камень [кирпичь] пустот-
лый — дутчастий ка-
мінь [цегла].

Камнедробилка — дро-
барка.

Канатъ [часть ворота съ
бадьями] — линва, ко-
дола, линовка.

Каркасъ, каркасикъ —
снасть.

Карьеръ—копня.

Карьеръ глины—глинище.
глиники, глинокопня.

Карьеръ каменный—каме-
нчарня.

Карьеръ песчаный—пісков-
ня, копня піску.

Карьеръ извести — вап-
нчарка.

Карьеръ мѣлу—крейдянка.

Карьеръ соли—солонця.

Кладка между желѣзнымъ
фахверкомъ — мур в
залізній снасті, мур
в залізній покліті.

Клинь—клин.

Концевой крюкъ — кінце-
вий гак.

Мора или корна цементная—
цементова скорина.

Коробленіе дерева—жоло-
біння дерева.

Коробиться—жолобитися.

Коэффициентъ безопас-
ности, прочности, запаса,
запасъ прочности—
співчинник безпеки,
співчинник трива-
лості.

Коэффициентъ расширения—
співчинник розширу.

Кранъ подъемный—жура-
вель.

Кранъ поворотный—зворот-
ний журавель, верт-
ложный журавель.

Кривошипъ—корба.

Кривая сдвигающихъ уси-
лій—крива натуг стину.

Кружало—каблучина.

Л.

Лебедка—коловорітниця.

Лежень—лежень.

Лейка—поливайка.

Лекало, шаблонъ—модло.

Лекаль для черченія—кри-
вуля.

Лопата—лопата.

Лѣса — рштівання,
рштовання.

М.

Матеріаловъ испытаніа —
досліджування мате-
ріалів, проба мате-
ріалів.

Матеріалъ строительный—
будівельний матеріал.

Мельница вальцевая—валь-
цевий млин.

Металлъ цѣльнорѣшетча-
тый—тягнена рахва.

Мойка щетня — миттє
грузу, дрібняка, (жор-
ства).

Моментъ въ шві отъ давленія **вѣтра** — момент у шві від напору вѣтру.

Морозостойкій — морозотривалий.

Моторъ, двигатель — мотор. **двигунъ.**

Мѣлъ — крейда.

Мѣшалка — мішарка.

Мѣшалка ступенчатая — вільноснадова мішарка.

Мѣшалка съ опрокидывающимся корытомъ — мішарка з перекидним корытомъ.

Мѣшокъ — мішокъ.

Мѣшокъ нормальный — звичайний (нормальный) мішокъ.

Н.

На деревянныя сваи наращивать бетонныя — надточувати або доточувати палі деревчані палями бетонними.

Наклонно къ направленію вѣтра — похило до напряду або правця вѣтру.

Напластованіе, наслоеніе — нашарування наверхствування.

Направленіе — напрям, правець.

Напряженіе крайняго волокна — напруження крайняго волокна.

Напряженіе сцѣпленія — напруження спійности (причепности).

Нарѣзка винтовая муфты — наворочка мухти (шрубові нарѣзи мухти).

Насаживать, насадить — насаджувати, насадити.

Нормально къ направленію вѣтра — простопадно до напряду або правця вѣтру.

О.

Обетонивать анкеръ или якорь — забетонувати якорець.

Обжиганіе извести — випалювання вапна.

Обжиганіе сырой массы (сырья) — випалювання сирцю.

Обивка стѣнъ шелевочная — залічки, залічкування.

Облицевать — облицкувати.

Облицовка, обдѣлка — лічкування, облицкування; облицки.

Облицовочный камень или кирпичъ — облицковий камінь або цегла.

- Облицевать бетономъ, онутать бетономъ**—облицкувати бетоном.
- Обшивка**—залички.
- Обшить**—заличкувати.
- Огнестойкая облицовка**—огнетривалі облицки.
- Огнестойность**—огнетривалість.
- Окношко для второстепенныхъ балокъ**—вирізка для трамів. (другорядних брусів) або підгонів.
- Опалубка балокъ**—шалівка бруса; скринька для бруса; шалювання, шалівка.
- Опалубка колоннъ**—шалівка стовпів (сох); скринька для стовпів.
- Опалубка свода или арки**—шалювання склепіння.
- Опрокидываться**—перекинутися, перевернутися.
- Опрокидывающий моментъ**—перекидний момент.
- Остовъ желѣзный**—залізна снасть, або покліть.
- Остатокъ**—останок, остача.
- Отверстіе**—отвір. відтулина.
- Отвѣсъ**—повіс.
- Отвѣса гирька**—висок.
- Отгибание желѣза**—відгинання заліза (залізних прутів).
- Отгибать желѣзо вокругъ верхней поли балки**—відгинати залізні прутти докола верхньої полицки бруса.
- Оштукатурна потолка**—затинькування стелі.

II.

Пазъ—ривчак [в загальнім значінню]. бұрт, Гара.

Палуба [одна доска опалубки]—шальовина.

Палубить, запалубить, опалубить—шалювати, зашальовувати, обшальовувати, складати форму. палубити.

Перекрытие желѣзобетонное—залізобетонна стеля.

Перекрытие неразрѣзное—стеля многодільня.

Перекрытие по верхнимъ полкамъ балокъ—стеля на верхніх полицках брусів (двокоритних).

Перекрытие по нижнимъ полкамъ балокъ—стеля на снідніх полицках брусів.

Перекрытие свободно лежащее—вільнолежна стеля.

- Перокритіє съ падугами**—
дужна стеля.
- Петля**—петля.
- Печь доменная**— велика піч.
- Планка треугольная**— трикутна лаштва.
- Платформа, бойкъ**— поміст [для мішання бетону].
- Плашмя**— плазом. на пласк.
- Плетеніє Монье**— плетениця, плетіння або пліть Моніє.
- Плита консольная**— односпірна плита.
- Плита Монье**— плита Моніє.
- Плита наразрѣзная бетонная**— многодільна бетонова плита, многопрогінна бетонова плита.
- Плита ребристая**— ребрована плита.
- Плита ребристая съ плитою внизу**— плита ребрована зверху.
- Плита ребристая съ плитою наверху**— плита ребрована сподом.
- Поверхность нижняя [свода]**— спідня поверхня [склепіння].
- Поверхность верхняя [свода]**— горішня поверхня [склепіння].
- Поверхность сцѣпленія**— поверхня сійїности (причепности).
- Поверхность шероховатая**— шеретка поверхня.
- Поглощеніє воды**— втягання води.
- Подбутка**— підстільний бетон.
- Подвѣска** [бюгель или хомуть] изъ полосового желѣза— стремено, або підв'яз зі стягового заліза.
- Подкладка подъ клиномъ**— підкладка під клином.
- Подкосъ**— крижбанта. косяк [в риштуваннях, вязанню даху то-що].
- Подкосъ, подкосина**— вір [род: вору], підпірка.
- Подмости**— підмости.
- Подошва колонны**— спідка стовпа або сохи.
- Подпирать поперечину подкосами**— підпірати поперечку косяками або крижбантами.
- Подпора двойная**— подвійна сириса [тимчасова].
- Подъемникъ**— підоймиця.
- Подъемникъ для матеріала**— підоймиця для матеріалу.
- Поль сплошной или монолитный цементный**— суцільна цементова долівка.
- Поперечина**— поперечка.
- Портландъ клинкеръ**— портландський клінкер.
- Постоянство объема**— постійність обсягу.

- Потолок**—стеля.
- Потѣть**—прітн.
- Поясъ сжатія** — поле тиску.
- Приборъ или приготовленіе для гнутья [сгибанія] желѣза** — прилад для згинання заліза.
- Предварительное устройство**—попередня злагода.
- Правило [рейка]**—правило.
- Приготовленіе или предварительная обработка сырья**—приготовлення сирових матеріалів, або попереднє оброблення сирцю.
- Предѣлъ растяжимости** — межа видовжування.
- Пробка деревянная** — деревчаний клецьок.
- Прогонъ поперечной плиты**—трам. поперечної плити, трям, відгін.
- Промѣшивать**—перемішувати.
- Пролетъ средний**—середній прогін.
- Приготавливать**—приготовляти.
- Пробка**—клецьок, кілок.
- Пробная свая** — пробна паля.
- Производство цемента** — виріб цементу.
- Проволока вязательная** — вязний дріт.
- Производительность дневная--денна виробність** (виріб).
- Прокладка картонная или толевая** — текстурова.
- Простѣлка**.
- Проволока отожженная желѣзная** — палений залізний дріт.
- Пролетъ крайній**—крайній прогін.
- Просачиваніе воды**--просочування води.
- Просвѣтъ между досками** — шпара поміж дошками, гулячка, люз.
- Прутъ (или стержень) работающій** — головний або чинний прут.
- Прутъ (или стержень) распредѣляющій** — розподільний прут, розкладний прут.
- Подпираніе [опалубки]** — підпирання [шалювання].
- Поль**—діл [в загальнім значіннію]; підлога [з дошок]; долівка [земляна, глиняна, бетонова].
- Пустотѣлый элемент** — дутчаста частина, дутчастий елемент.

Р.

- Разбуханіе бетона--бубнявіння бетону.**
- Рама раздвижная палубная--розсувна скринькова рама, розсувна шалівкова рама.**

Раскосъ [при лѣсахъ] —
косчик *або* крижѣанта
[при риштуванню *або*
вязанню даху].

**Распалубивать, отнимать
опалубку**—розшальову-
вати, здѣяти ша-
лівку.

**Располагать въ разбѣжку
или въ разнотыкъ** [сты-
ки стержней] — чергу-
вати [стики прутів].

**Располагать съ обѣихъ
сторонъ желѣзные прутья
(стержни)**—класти оба-
бѣч (обаподи) залѣзні
прути.

Распорка—розпинка.

Распорка деревянная—де-
ревяна розпинка.

Растворъ—розчин.

Растворъ жирный — мас-
ный розчин.

Растворъ тощій—пісний
розчин.

Расшивка продольная—по-
довжній розпин, по
довжне зцуплення.

Расширяться — розширю-
ватися, у шир іти.

**Рейка деревянная для при-
крѣпленія штукатурки**—
дрантина, драиця.

Ржавѣть—ржавѣти.

**Рычажные ножницы для рѣ-
занія желѣзныхъ стерж-
ней**—підоймові ножиці
для рѣзанія залѣзних
прутів.

С.

Сваривать—спогривати.

**Свариваніе желѣзныхъ
стержней**—спогривання
залѣзних прутів.

Сваривать [о металлахъ]—
спогривати [металі з
собою].

Свая бетонная—бетонова
паля.

Садиться—збігатися.

Свареный—спогрѣтий.

Сварочное желѣзо—спогрѣ-
вне залѣзо.

Связывать доски болтами—
вязати дѣшки прого-
ничами.

Связывать проволокой —
звязувати *або* стя-
гати дротом.

Связь поперечная—попе-
речне узброєння.

**Система консольныхъ плитъ
[при подпорныхъ стѣ-
нахъ]**—система одно-
спірних плит [при
підпорних мурах].

Сито—сито, претак.

Скоба желѣзная—залѣзна
клямбра, *або* скаба, *або*
антабка.

Скольженіе—ковз.

Слой изолирующій — від-
дѣльний шар.

Смѣсь—мішанина.

Смазка цементная — це-
ментова замазка.

Смѣшиваніе ручное—руч-
не мішання.

- Соединеніе досокъ въ притыкъ** — злучення дошок на стик, стично злучення дошок.
- Соединеніе досокъ въ шпунтъ** — злучення дошок на жолоб (гару).
- Соединять крючкомъ** — лучити на гак.
- Сооруженіе желѣзобетонное** — залізо-бетонова споруда.
- Составъ смѣси, пропорція смѣси** — склад мішанини, пропорція мішанини.
- Спай, мѣсто соединенія** — місце злучення. сполуки.
- Спираль** — кручанка.
- Способность впитывать воду** — здібність втягати (вбірати) воду.
- Способъ мокрый** — мокрий спосіб.
- Способъ сухой** — сухой спосіб.
- Сращиваніе стержней** — лучення прутів, доточування прутів.
- Срѣзать сваю** — зрізати або обрізати палю.
- Сталь** — сталь, криця.
- Стойка** — стовпчик, слупок.
- Стойка [при лѣсахъ]** — підпора, еприса [коли з клинами при риштуваннях].
- Стѣна блиндажная** — мур для прикраси, обличковий мур.
- Стѣна подпорная со стоячимъ сводомъ Монье** — підпорна стѣна зі сторчовим склепінням Моніє.
- Стѣна угловая подпорная** — підпорний мур форми кута, підпорний мур з поземним раменом.
- Стѣна свободнонесущая** — стѣна або мур, що вільно несе. вільноносна стѣна, або мур.
- Стѣна изъ плитъ** — плитова стінка, стінка з плит.
- Стѣнка изъ цѣльно-рѣшетчатого металла** — стінка з тягнуеною рахвою.
- Стѣна свободно-стоящая** — мур або стѣна що стоїть вільно, вільно-стійна стѣна або мур.
- Стѣнка усиленная или армированная каменная** — узброений каменний мур.
- Стѣнка изъ гипсовыхъ плитъ** — дплъована гіпсова стінка.
- Стѣнка шпунтовая** — гарована стінка.
- Сурикъ** — мінія.
- Схватываніе** — тужавіння.
- Схватка** — лисци [мн]
- Сушить** — сушити.
- Сырье** — сирий матеріал, епрець.
- Стѣнка проволочная** — дротяна сітка.
- Сцѣпленіе** — спійність, (приченність) [напр. бетону з залізом].

Т.

Тачка—тачка.

Твердять на воздухъ—ту-
жавіти на повітрі.

Терка -терка.

Температурный шовъ —
розширене шво. роз-
ширна шпара.

Толь—земносмольна або
асфальтова текстура.

Трамбовать — талувати,
вбивати, убивати.

Трамбовка боковая—пле-
ската талівка, толлок
або довбешка.

Трамбовка деревянная —
деревяна талівка, то-
лок або довбешка.

Трамбовка мала бетонная —
мала бетонова талівка,
толлок або довбешка.

Трамбовка нормальная —
нормальна талівка.

Трамбовка чугунная — ча-
вунна талівка або то-
лок (довбешка).

Труба—ціва, дуда, ринва
[каналова].

Труба железобетонная —
залізобетонова дуда,
ціва або ринва.

Толщина проволоки сита —
грубість дротів сита.

Тонность помола или из-
мола — тонкість ме-
лення, тонкість млива.

Трещина, разрывъ -- ре-
панка, щілінка.

У.

Угловое железо — кутове
залізо, кутівка.

Удельный весъ — питома
вага.

Укладывать горизонталь-
но—класти поземно.

Укладывать слоями —
класти шарами, вер-
ствами.

Уровень — поземниця,
грунтвага.

Усадка бетона во время
твердіння--осідання або
збігання бетону під-
час тужавіння.

Установить рельсы стол-
бомъ—насторч (сторч)
поставити рейку.

Устанавливать вертикально
или по отвѣсу—ставити
простовисно, насторч
(сторчом).

Усиливать у опоръ [балку
железобетон]. — підси-
лювати на підпорах.

Устойчивость — сталість,
непохитність.

Утолщение [для отрица-
тельного момента]—погруб,
погрублення [для від-
ємного моменту].

Ф.

- Факверть** — покліть, снасть.
- Форма балочная** — скринька для сволока.
- Формировать в кирпичи** — формувати в цегли.
- Форма [для желъз. бет. балки]** — скринька [для заліз. бетон. сволока, або траму].

Х.

- Хомуть** — стремено, або підв'яз [що обіймає залізні пруті в бетоні]; хомут [що обіймає скриньку для зал. бет. стовпів], урвант, цибант, траринок — залежно від способу закріплення.

Хомуть изъ полосового желъза на опалубкѣ (формѣ); для колонны — хомут зі стягового заліза на шалівці стовпа [урвант, цибант, траринок — залежно від способу закріплення].

Хрящъ — хрящ. бут.

Ц.

Цементъ быстрохватывающій — цемент, що хутко тужавіє.

Цементъ песочный. зандъ-цементъ — пісковий цемент.

Цементъ пуццолановый — пуццолановий цемент.

Цементъ смѣшанный — мішаний цемент.

Цементъ-романъ — романський цемент.

Цементъ безглиноземный, рудный цементъ — рудний цемент.

Цилиндръ пустотѣлый или полый — дутчасте вібло (валець).

Циркуль — круж, циркель.

Ч.

Часть вѣсовая — вагова частина.

Червоточина — червоточина.

Ш.

Шероховатый — шерсткий, рапатий.

Шлакъ — жужелиця (троска, гаріль, солта).

Шлаковый бетонъ — жужеличний бетон.

Шлаковый портландъ-цементъ — жужеличний портландський цемент.

Шпенекъ—шпеник.

Штонгузь, тангциркуль—
розмір, розмірач.

Штукатурна — тиньк.
тинькування.

Щ.

Щебень—груз. дрібняк
(камянний бут).

Щить палубный—шальова
планиця, скринькова
планиця.

Я.

Ядро изъ сортового желъ-
за—стрижень з фор-
мованого заліза (з
формівок).

Ящикъ измѣрительный —
мірча скринька.

Ціна 1 к

СКЛАД ВИДАННЯ:
Книгарня Т-ва „ДРУКАРЬ“.
Київ, Хрещатик № 50.

Березіль 1919 р.